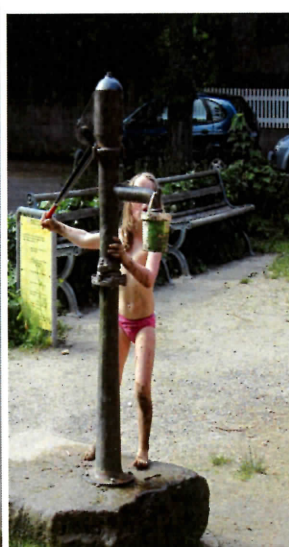

Excursie Freiburg

23-24-25 juni 2017

Freiburg: stad met ruimte voor natuur en kinderen

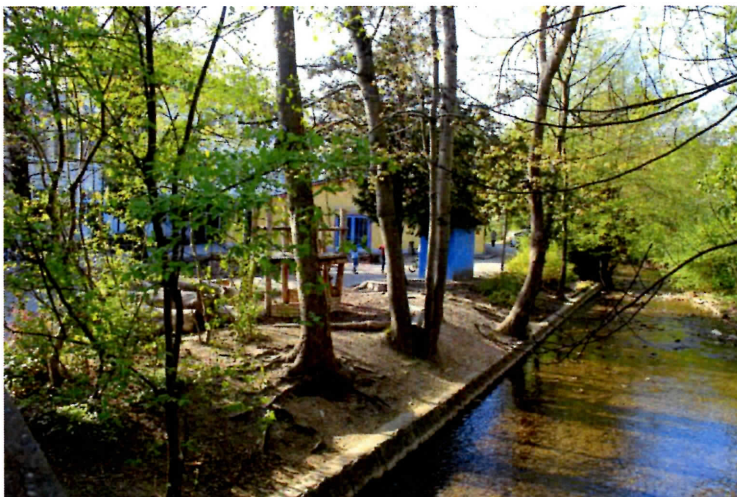
Wanneer heb jij laatst nog een kind in een boom zien klimmen, midden in de stad? Of in modderige zwembroek zandtaartjes zien bakken op een doodgewoon speelpleintje achter de hoek van een woonblok? Kleuters zorgeloos een potje zien voetballen op straat, 't is te zeggen, op een royaal breed afgescheiden voetpad in een woonstraat?

Wij dromen van natuurrijke steden en gemeenten op maat van kinderen en gaan mosterd halen in het Duitse stadje Freiburg.

Begin jaren '90 kampte de stad Freiburg met stadsvlucht: heel wat stadsbewoners trokken weg uit het centrum om op het platteland te gaan wonen, onder hen veel jonge gezinnen die hun kinderen ruimte wilden gunnen om vrijuit te spelen. De straten van Freiburg werden in die tijd gedomineerd door het **autoverkeer**.

De stad schoot in actie om het tij te keren en ook de stad weer aantrekkelijk te maken om – ook met kleine kinderen – te wonen en te leven. De eerste stap was de introductie van zone 30 en autoluwe zones. Nieuwe verkavelingen werden ontworpen als verkeersluwe gebieden met ruimte voor kinderen. Mensen merkten de aangename positieve effecten en al snel kwam ook vanuit bestaande wijken vraag naar het invoeren van verkeersluwe zones. Op dit moment zijn er een 180-tal dergelijke zones in Freiburg. De stad ontwikkelde een model voor snelle en goedkope aanpassing van bestaande woonstraten zonder ze helemaal op te breken en opnieuw aan te leggen, wat financieel onhaalbaar zou zijn. Het geheim van het succes ligt ook in het feit dat de stad de herinrichting van een woonstraat niet van bovenaf wordt opgelegd maar dat de stad de vraag en het engagement van de bewoners hiervoor ondersteunt.

Sinds de middeleeuwen bestaat in Freiburg het beroemde Baechlesysteem, een ingenieus **netwerk van beekjes** gevoed door een kunstmatige aftakking van het riviertjes de Dreisam. Het systeem raakte in onbruik maar de inwoners van Freiburg maakten zich hard om het in zijn oude glorie te herstellen. Nu is overal in de binnenstad water hoorbaar en zichtbaar. De beekjes maken integraal deel uit van de openbare ruimte. Iedereen is ook zo gewend aan

water dat er nergens hekjes of afscheidingen nodig zijn. Ook buiten het centrum lopen door woonbuurten zichtbare en bespeelbare beken. Burgers krijgen veel vrijheid voor de inrichting en het beheer van 'hun' stuk beek.

Sinds de jaren '80 ontwikkelde Freiburg een **alternatief speelbeleid**, met natuurlijke speelplaatsen en gericht op zintuiglijke ervaringen en verbondenheid met de natuurlijke omgeving. Aanleiding voor de ommezwaai was het rapport 'Kinderstudie' van de socioloog Baldo Blinkert (*), dat aantoonde dat de toenmalige – klassieke – speelplekken met formele speeltoestellen niet tegemoet kwamen aan de noden en verwachtingen van de inwoners. De kwaliteit van de speelplekken werd als slecht beoordeeld, minder dan 5% van een kinderdag werd toen buiten gependeed aan vrij spel zonder toezicht. De studie reikte 3 principes aan om het tij te keren: verbinden van speelplekken (speelweefsel), verscheidenheid (geen eenheidsworst maar diverse types speelplekken) en functionele onbestemdheid (ruimte voor fantasie, bouwen, iets te veranderen).

Het Freiburg model laat ruimte voor eigen initiatief en participatie van buurtbewoners en kinderen bij ontwerp en aanleg, onder leiding van de gemeente. Bijzonder is de aanpak om de expertise van een landschapsarchitect (ontwerp), een pedagoog (participatie) en een aannemer (uitvoering) te koppelen in een geïntegreerd project.

In diezelfde periode ontstond in Freiburg een sterke politieke en burgerbeweging voor **natuur in de stad**, voortkomend uit actiegroepen tegen kernenergie. Dat Freiburg zo'n groene stad is, is onder meer te danken aan de fijnmazige structuur van beken, en het doordringen van het omliggende groen – landschap in de overgang van Zwarte Woud en Rijn – tot in de binnenstad.

* Blinkert Baldo, Aktionsräume von Kindern in der Stadt, Centaurus Verlag, 1993.

Blinkert Baldo, Zerstörte Städte – Zerstörte Kindheit?, voordracht voor Dag vd. Duitse Jeugdzorg, Leipzig, 1996

De assen van openbaar vervoer zijn zo groen mogelijk ingericht met grasbermen. In de straten wordt structureel gebruik gemaakt van klimplanten en gevelgroen, vaak geïntegreerd in (publieke) architectuur.

Freiburg zet ook sterk in op **duurzaamheid en een energieneutrale stad**. Wind- en zonne energie wordt gecombineerd met waterkracht (kleinschalige waterkrachtcentrales gekoppeld aan de vele beken). Fietsen wordt sterk gestimuleerd en de binnenstad is helemaal autovrij (er zijn parkeergarages aan de rand). Tramhaltes zijn alom aanwezig maar mooi geïntegreerd in het straatbeeld, het openbaar vervoer is hoogwaardig georganiseerd met snelle verbindingen. De wijk Vauban is internationaal befaamd als voorbeeld van een duurzame woonwijk.

Programma

Praktisch

- Iedereen neemt zelf mee: (fiets)regenkledij - dagrugzak of fietstas - brooddoos - drinkbus
- Iedereen wordt vrijdag 23 juni om 14u verwacht op dit adres: **Greencity boardinghouse**, Obere Hardtstrasse 14, Freiburg am Breisgau 79114
- De weg kwijt, de groep kwijt, vragen? Tijdens de excursie bel Koen 0471 66 30 30

Vrijdag 23 juni

14.00	Aankomst Greencity boardinghouse Onthaal met koffie en fris Verdeling van de kamers en mogelijkheid om even op te frissen
15.00	Kennismakingsronde en verloop weekend
15.30	Iedereen op de fiets Vertrek naar Vauban: via speelterrein en schoolspeelplaatsen naar Waldorf school (bezoek) en Kinderabenteuerhof (bezoek).
18.30	Terug op de fiets naar de oude stad
19.00	Eten in de buurt van Dietlerpassage (avondmaal op eigen kosten)
?	Samen terug naar de hostel

Zaterdag 24 juni

8.00	Ontbijt + lunch smeren Brooddoos en drinkbus vullen
9.15	Vertrek naar Vauban Bezoek Wilgenpaleis, samentuin en bloemenweide, marktplein
10.30	Versnapering in één van de 'lobben' bij de 'speelkoffer' (met toelichting)
11.00 - 12.00	Gelegenheid om de rest van Vauban in kleine groepjes te verkennen en daarna terugkoppelen in de grote groep

12.15	Lunch
13.30	Op de fiets richting Dreisam Halte speelplek Langemarckstrasse en eventueel Waldorfschool Wiehre
14.15	Aan de Dreisam natuurontwikkelingsgebied, verkennende wandeling
15.00	Op de fiets naar de binnenstad Bezoek wijk Herdern , verschillende speelplaatsen <i>zie detailplan: nrs (2) (6) (3) en kinderopvang (5)</i> Vernapering verder naar wijk Stühlinger <i>zie detailplan (7) (4) en (12)</i> verder naar de Altstadt , passage langs het stadstheater
18.30	Een uurtje vrije tijd
19.30	Afspraak in pizzeria Casanova (Eisenbahnstrasse) (avondmaal inbegrepen in de excursieprijs)

Zondag 25 juni

8.00	Ontbijt + lunch smeren + opruimen kamers en bagage
9.30	Vertrek naar Wijk Rieselfled Bezoek centrale plaats aan de kerk, met achterliggend speelterrein, verhaal van de wijk, fietstocht door en langs de wijk
11.30	Bezoek drakenspeelplaats + lunch
12.30	Terugkeer naar hostel
13.30	Afronden en om 14u vertrek naar huis

Freiburg - Vauban

Historische feiten en wat getalletjes voor een eerste kennismaking en een beter begrip van een unieke wijk

Voorgeschiedenis: tot 1937 was het terrein van het huidige Vauban nog een open landschap van weilanden, boomgaarden en wijnbouw tussen het toen nog onafhankelijke dorp St. Georgen (waar wij logeren) en de stad Freiburg. 1937 werd het wijnbouwdorp St. Georgen door de nieuwe machthebbers gedwongen tot aansluiting bij de grote buurman en tegelijkertijd opgezadeld met de bouw van een flinke kazerne voor de re-militarisering van de regio, de Schlageterkazerne (Schlageter was een beruchte held uit de 1^e Wereldoorlog, held van het Hitler-fascisme). Na het einde van die nachtmerrie werden de tientallen grote kazernegebouwen eerst een half jaar lang gebruikt voor de huisvesting en repatriëring van Oost-Europese dwangarbeiders en al gauw daarna, eind 1945 overgenomen door het Franse leger. 1992 verliet de Franse armee het terrein voorgoed (als gevolg van de val van de muur en de nieuwe soevereiniteit van de Bondsrepubliek Duitsland).

Het immense terrein van 41 ha was van begin af aan een magneet voor mensen met duurzame projectplannen voor bijzondere sociale en ecologische woningbouw (er heerste en heerst woningnood in Freiburg), voor bijbehorende bedrijfsterreinen en nieuwe mobiliteitsplannen. En dat maar 3 km van het centrum van de levendige binnenstad vandaan!

De eerste nieuwe bewoners leefden er in (oude) woon- en bouwwagens, tijdelijke bouwsels, tenten etc. Aan een combinatie van deze pioniers, georganiseerd in het woon- en werkinstituut S.U.S.I. = Selbstorganisierte Unabhängige Siedlungs-Initiative, van stadsnomaden en krakers en het Studentenwerk Freiburg verleende de gemeenteraad eind **1993** het recht om zo onafhankelijk mogelijk 10 van de 24 vm. kazernes en de omringende vrijruimte om te vormen tot bouworganische, sociale, zelfgeorganiseerde woon- en werkruimtes incl. een cultureel centrum.

In een zeer democratisch proces van enkele jaren werden hier 7.500 m² woonruimte en directe omgeving omgetoverd tot een kleur- en vormenrijke leefwereld voor momenteel 280 bewoners die veel levensvreugde en creativiteit uitstraalt. De vele woon- en bouwwagens, creatieve eigenbouwsels etc. maken ook nu, na bijna 25 jaar, nog deel uit van dit unieke *oerstukje* Vauban.

Voor de overige ruimte van Vauban ontwikkelde zich v.a. **1994** via een stedenbouwkundige ideeënwedstrijd de basis voor een bebouwingsplan. De *Vereniging Forum Vauban* (sinds **1995**) werd de formalisering van een basisdemocratische beweging met beslissende invloed op de verdere ontwikkeling van dit nieuwe stadsdeel.

1996 werden de eerste toekomstige bewoners via de campagne *Wohnfrühling* geworven en werd Vauban op de VN Habitatconferentie II als *Best practice* gepresenteerd.

En dan ging het gestaag vooruit:

- **1997** EU project "Realisatie duurzaam modelkwartier Vauban"; de eerste bouwkavels worden uitgegeven;
- **1998:** eerste nieuwbouwfase;

- **2000:** het EU-project wordt met een internationale conferentie "Urban visions" in Freiburg afgesloten, en dat geldt ook eind van het jaar voor de eerste bouwfase. Tevens start het *Quartierswerk Vauban* (sociaal-cultureel werk vooral);
- **2001:** de tweede bouwfase begint;
- **2002:** na een langdurige strijd met de gemeente lukt het om nog een kazernesgebouw te verbouwen tot het "Stadsdeelcentrum Haus 037". In het zelfde gebouw bevindt zich ook sinds 2007 het *restaurant und mehr "Süden"* (www.restaurantsüden.de). Vauban wordt door het VN-Habitat Program als een wereldwijd Best-practice-voorbeeld uitgekozen;
- **2004:** het Forum Vauban e.V. heft zich op;
- **2005:** in plaats hiervan ontstaat de "Stadsdeelvereniging Vauban" (www.stadtteilverein-vauban.de); de derde bouwfase begint;
- **Freiburg-Vauban** sluit een heel bijzondere partnerschap: een Stad-Land-Partnerschap met het wijnbouwdorpje Edingen aan de Kaiserstuhl (ruim 25 km ten westen van Freiburg);
- **2006:** een wezenlijk moment voor de mobiliteitsdromen: tramlijn 3 wordt feestelijk geopend!
- **2007:** opening van het nieuwe marktplein en het stadsdeelcentrum Haus37 aan het Alfred-Döblin-Plein met de zoon van de befaamde auteur in een hoofdrol.
- **2008:** Vauban wordt een eigen, nieuw stadsdeel (Bezirk), de kleinste van allemaal (28). Tot dan lag de wijk in twee verschillende 'Bezirke'.
- **2009/2010:** ontwerpworkshop rondom het braakliggende terrein M1 = Merzhauserstrasse, hoek Vaubanallee;
- **2010:** presentatie van het Vauban Quartier op de Wereld-EXPO in Shanghai als projectvoorbeeld voor duurzame ontwikkeling;
- **2011-2013:** ontwikkeling van het laatste vrije stuk, M1, met o.m. het Green City Hotel Vauban en Vaubanaise eG., een groot woon- en winkelgebouw;
- Het gebied aan de overkant van de **Merzhauser Strasse** wordt ook in deze periode (en deels nog later) tot een moderne **Solarwijk** en een **Dienstverleningscentrum Sonnenschiff** ontwikkeld.

Quartier Vauban demografisch

- 41,4 ha totale oppervlakte, 20 ha woongebied, 1,5 ha bedrijfsterrein, 3 ha gemengd gebied, 1,7 ha voor algemeen gebruik, 2,7 ha groene ruimte, 12,4 ha oppervlakte voor verkeer.
- 5.600 inwoners
- 2.500 huishoudens
- 70% eigendomswoningen, deels collectief
- 134,9 inwoners/ha
- 3 inwoners per woning
- 27,4 % onder 18 jaar (Vauban is met Rieselfeld in elk opzicht de jongste wijk van F.)
- 2,7 % ouder dan 65 jaar

Natuur in de stad

Een flink deel van de oude bomen op het terrein bleven gespaard en voor de rest werden veel lanen met nieuwe bomen beplant. Het gaf de jonge wijk van begin af aan een flinke groene impressie, en dat geldt natuurlijk ook voor de St. Georgener Dorfbach met zijn oude beekbegeleidende bomen die de wijk naar het zuiden toe begrenst. Tussen de woonhuizen zijn in samenwerking met de bewoners 5 groene lobben (Spangen) ontworpen en ingericht. Iedere lob heeft een opvallend eigen karakter en alle lobben worden door verschillende groepen bewoners gebruikt. Alle daken van Vauban zijn of groen of bedekt met solarinstallaties, tevens zijn alle daken ook aangesloten aan een systeem van kleine en grotere greppels en wadi's met een natuurrijke oever-, moeras- en (onder-)watervegetatie. Het gros van de particuliere en gemeenschappelijke tuinen levert daarnaast nog een belangrijke bijdrage aan een ver bovengemiddelde biodiversiteit op 41 ha.

In het uiterste westen van de wijk ligt nog een groot vrij stuk land met een *Wilgenpalast*, een klein wandelparkje met stadslandbouwactiviteiten, een bloemenweide e.d. Een van de vele initiatieven en verenigingen van Vauban, Urbanes Gärtnern, - momenteel 23 locaties in Freiburg - maakt hier zeer fijntjes attent op het feit dat dit terrein onder normale

omstandigheden parkeerterrein zou zijn. Door het feit dat Vauban aan de randen van de wijk twee grote parkeergarages (een zg. Glasgarage en een Solargarage) ontwikkeld heeft, die iedereen nog steeds accepteert als enige parkeerruimte, is er beduidend meer aan open groene ruimte ontstaan dan in een gangbare woonwijk.

Fraaie bijkomstigheid: aan de overkant van de Dorfbach lonkt al het open landschap met heuvelige weilanden, wijnbergen en het bos van de Schönberg en de Schlierberg.

Mobiliteit

Tram 3 is het hartstuk van de openbare mobiliteit van Vauban. Het autoverkeer komt hier officieel op de tweede plaats. Er zijn geen parkeerplaatsen in de wijk, uitsluitend zo kort mogelijk laden en lossen is toegestaan. Het aantal "autovrije" bewoners in de wijk is hoog, car-sharing, fietsen e.d. zijn geliefd.

De infrastructuur van Vauban speelt ook mee: scholen, kinderopvang, winkels, werk (600 arbeidsplaatsen), markt etc. zijn op loopafstand aanwezig.

Gevolg: In Vauban zijn ca. 170 auto's per 1000 inwoners geregistreerd, in Freiburg totaal 335, in Duitsland gemiddeld meer dan 500!

Freiburg-Rieselfeld

De nieuwste wijk van Freiburg, Rieselfeld ligt in het westen van de stad aan de rand van het natuurgebied Freiburger Rieselfeld en Tierpark Mundenhof. In het zuiden begrenst een stadsbosstrook de wijk richting Opfinger Strasse en het bedrijventerrein Haid. In het oosten vormt de Besançonallee de grens van de wijk.

De wijk heeft een oppervlakte van 78 ha en er woonden op 31.12.2013 ca. 9.862 inwoners.

De wijk werd in 4 bouwfases tussen 1995 en 2012 ontwikkeld, alle bouwgrond was in handen van de gemeente Freiburg en het bouwconcept voor deze jongste wijk van Freiburg ging uit van open bouwvormen met max. 5 verdiepingen, veel groen en vrijuimtes in de vele binnenterreinen tussen de woonstraten. Er is rekening gehouden met een goede mix

van huurwoningen, eigendomswoningen en eengezinshuizen, met de bijbehorende hoeveelheid scholen van basisschool tot gymnasium, kinderopvang, winkels, restaurants, artspraktijken, moderne dienstverlening en zoveel mogelijk arbeidsplaatsen in de wijk, cq. de directe nabijheid van het bedrijventerrein Haid.

Rieselfeld is verkeerssluw, maar toch ook verkeersgunstig ontwikkeld: een snelle tramlijn naar de binnenstad, en CS Freiburg, beiden in 12-15 min. bereikbaar.

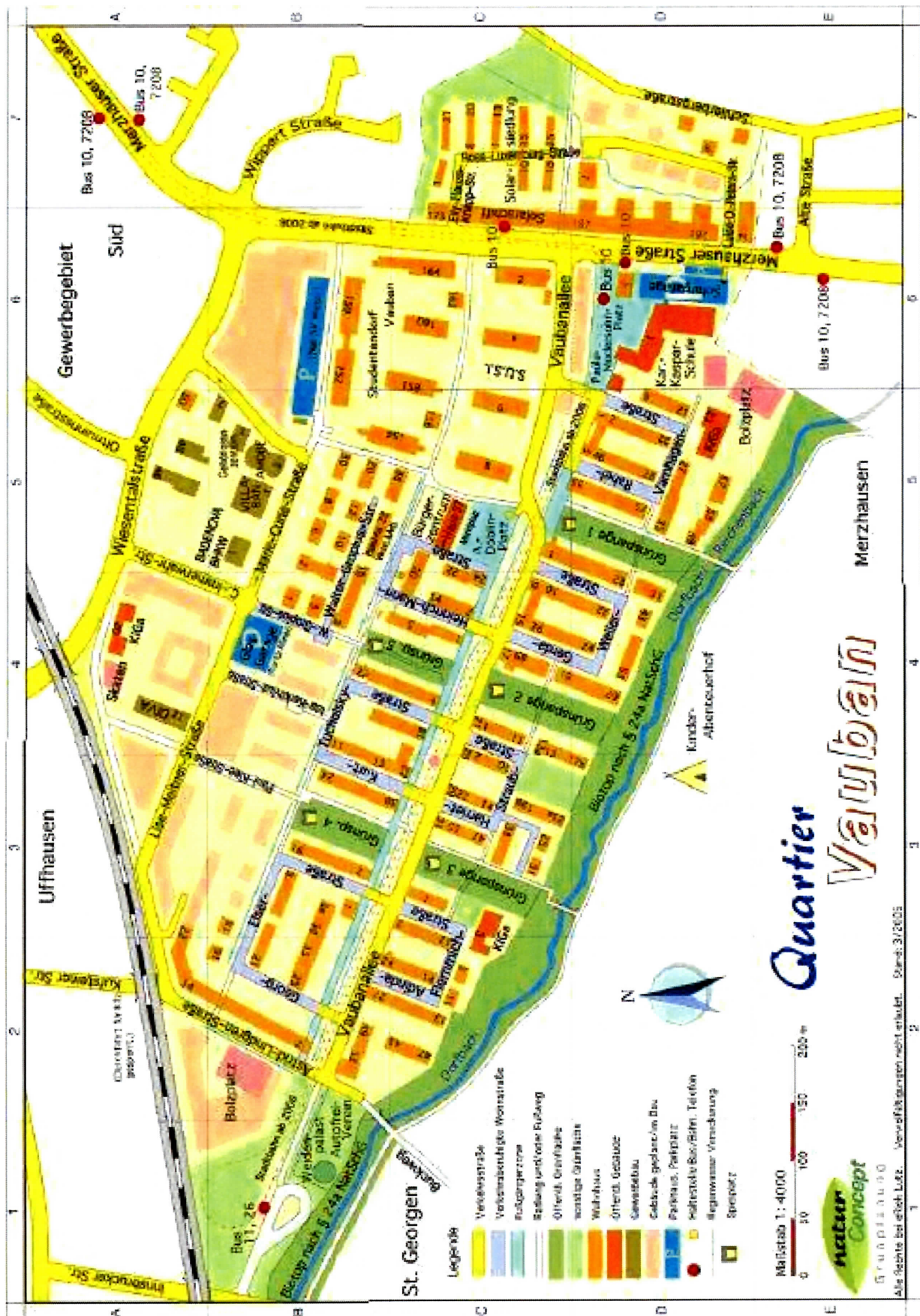
Enkele interessante feiten:

- Om een 'gebouwenmonocultuur' te vermijden mochten investeerders niet meer dan 40 wooneenheden - max. 3 ruime percelen - bebouwen.
- Om een heterogene structuur te waarborgen, werden huur- en eigendomswoningen, maar ook eengezins- en meergezinswoningen niet van elkaar gescheiden.
- In verband met duurzaamheid en milieueisen is de totale bebouwing gerealiseerd in een minimaal lage-energiebouwwijze.
- Waar mogelijk werden regeneratieve energiebronnen gebruikt.
- In het noorden van de wijk, ten westen van het Kepler-Gymnasium, werd een zg. *Grünkeil* (groene wig) aangelegd, die nu lijkt op een wijkpark. Hier bevinden zich grote ligweiden en speelterreinen.
- Het vegetatiedak van de sporthal van *basisschool Clara Grunwald* is toegankelijk voor voetgangers als verbinding naar het Maria von Rudloff-Plein.
- In het ZW van de wijk bevindt zich een tweede groengebied, de *Mittlere Graben*, een fraai, vochtig biotoop, gevoed door de daken van de omringende huizen.
- Uiteindelijk grenst het stadsdeel aan het ruime natuurgebied Freiburger Rieselfeld, een boeiend en afwisselend gebied van 287 ha (tot in de jaren 60 van de vorige eeuw functioneerde dit gebied ten westen van de wijk nog probleemloos als biologische

zuiveringszone voor al het afvalwater van de stad Freiburg, toen wel maar half zo groot als nu...). [Meer informatie](#).

- Het complete stadsdeel is rolstoel- en kinderwagenvriendelijk ingericht.
- Op een centrale plek, het Maria von Rudloff-Plein, staat heel opvallend de Maria-Magdalena-Kerk van de Keulse architect Susanne Gross; een compact gebouw van beton, waar de functie van kerk niet direct van afstraalt (er ontbreekt bv. een toren). Er zijn twee verschillende ruimtes voor de katholieke en protestantse kerkgemeente met een groot foyer er tussenin. De hoge zijwanden van de beide kerkr ruimtes kunnen weggeschoven worden, zodat er desgewenst een zeer veel grotere ruimte kan ontstaan.

Herdern

Freiburgs „Parkallee“

Mit der Seilbahn auf den Schlossberg

Unser Stadteil war früher ein Winterdorf, was man in den älteren Wohngebieten noch gut erkennen kann. Heute stehen große Villen an den Hängen, an denen früher Roben wuchsen. Im Herbst gibt es hier zwar keine Trauben mehr, dafür aber ein Selbstkostenrennen. Die Selbstkosten kann man im Jugendforum direkt neben der Weiberschnalle selbst bauen. Zudem findet hier in diesem Stadteil das Kinderbüro der Stadt Freiburg

Hilparade

Das Vorderhaus steht auf dem Gelände einer ehemaligen Fabrik an der Habsburger Straße und bietet sonntags „Gigs für Kids“. Das ist manchmal richtiges Theater, manchmal Puppentheater und manchmal einfach Musik. Aber immer zum Mitmachen.

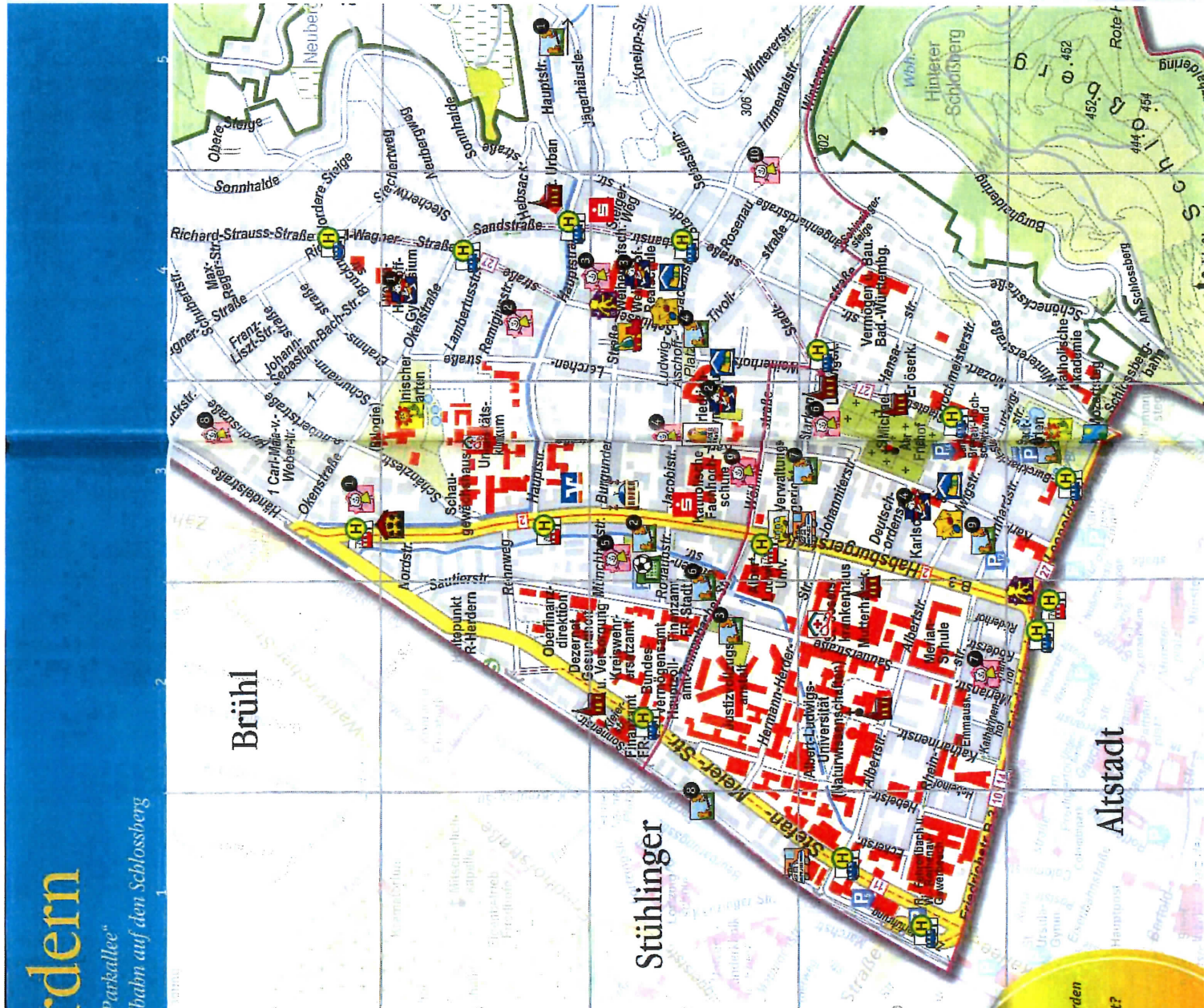
Auf dem Spielplatz am Ludwig-Aschoff-Platz ist immer viel los. Wenn man Freunde sucht, findet man sie bestimmt hier – oder auf dem Schulhof.

Das Jugendforum ist ein Super-Kinder-treff direkt neben der Grundschule.

Das Kinderbüro: hilft dir bei all deinen Fragen, Wünschen und Problemen. Es vertritt die Rechte der Kinder und führt immer wieder tolle Aktionen durch, um auf diese Rechte aufmerksam zu machen, wie zum Beispiel die Stadteil-detective. Aber auch Eltern bekommen hier bei Fragen, Wünschen und Problemen immer Hilfe angeboten.

Quizfrage

Welche Stadtteile werden durch die Dreisam voneinander getrennt?

- Rushalsteilen /
Linien:
• R. Strauss Str. / 27
• Sandstr. / 27
• Inmentalstr. / 27
• Starkenstr. / 27
• Hochmeisterstr. / 27
• Stadtgarten / 27
• Siegesdenkmal / 20, 24, 27

- Straßenbahnhaltestellen / Linien:
• Okenstraße / 2
• Hauptstraße / 2
• Temenbacher Straße / 2
• Siegesdenkmal / 2

- Staatliche Schulen:
1. Drost-Hilshoff-Gymnasium
2. Brucknerstr. 2
3. Friedrich-Gymnasium
4. Jacobstr. 22
5. Weihenroth-Schulen
6. Schlösselstr. 5
7. Karl-Schule
8. Karlsruh. 16

- Das Kinderbüro
1. Kita Fabrik
2. Habsburger Str. 9
3. Kiga St. Remigius
4. Remigiusstr. 4
5. Kiga St. Cäcilia
6. Hauptstr. 46a
7. Kindergarten
8. Jacobstraße
9. Jacobstr. 14
10. Rautaukindergarten
11. Münchhofstr. 3
12. Kinderkirche der Ludwigskirche
13. Starkenstr. 8
14. Kiga St. Martin
15. Merianhof 1
16. Kita Picolino
17. Haydnstr. 15
18. Kinderbetreuung der Elterninitiative IKS
19. Karlsruh. 38
20. Kindermess (im HdL)
21. Inmentalstr. 12

- Treffpunkte:
• Jugendforum und Kindertreff
Herdern, Schlösselstr. 5
Spielplätze:
1. Waltersbergweg
2. Münchhofstr. / Rortlaubstr.
3. Sauterstraße
4. Ludwig-Aschoff-Platz
5. Stadtgarten

- Sportstätten:
• Turnhalle der Weihenroth-Schulen
• Schlösselstr. 5
• Großturnhalle
• Karl-Schule
• Karlsruh. 16
• Sporthalle Friedrich-Gymnasium,
Jacobstr. 22

6. Gießenstraße
7. Kepler-Park
8. Ferrandstraße
9. Bernhardtstraße
Außenstellen der Musikschule Freiburg:
• Weihenroth-Schulen
• Schlösselstr. 5
• Karlsruh. 16
• Karlsruh. 16
• Sporthalle Friedrich-Gymnasium,
Jacobstr. 22

7. Kieper-Park
8. Ferrandstraße
9. Bernhardtstraße
Außenstellen der Musikschule Freiburg:
• Weihenroth-Schulen
• Schlösselstr. 5
• Karlsruh. 16
• Karlsruh. 16
• Sporthalle Friedrich-Gymnasium,
Jacobstr. 22

Unser Stadtteil ist nach den Herren von Stühlingen benannt, die hier viel Gelände besaßen. Er blieb früher einfach „Hinterm Bahnhof“. Wir sind durch zwei Brücken über die Eisenbahnlinie mit der Innenstadt verbunden. Die blaue Brücke ist nur für Fußgänger und Radfahrer und heißt „Wittlbrücke“. Unter der anderen, der Stadtbahnbrücke, gibt es am Mittwoch und Samstag Bauernmarkt. Daneben, auf der Wiese vor der Herz-Jesu-Kirche, ist viel Platz für alle möglichen Freizeitvergnügen.

Hilfparade

Im Eschholzpark kannst du das ganze Jahr über auf den großen Wiesen spielen. Wähenzichen des Parks ist der riesige rote Wasserbahn, und der wird alle zwei Jahre im Sommer zum Mittelpunkt eines kleinen Dorfes: Beim Kinder-Kunst-Dorf kannst du selbst zum Künstler werden und gemeinsam mit anderen Kindern malen, Skulpturen herstellen, Theater spielen und vieles mehr ...

Im Jugendzentrum Letz Fez treffen sich Kinder und Jugendliche aus dem Stühlinger, aber auch Gäste aus unserem Nachbarstadtteil Haslach sind willkommen.

Herzlich Willkommen in Rumpelhausen! Rumpelhausen ist ein Aktivspielplatz im Stühlinger. Hier kannst du mit anderen Kindern spielen, toben,klettern, bauen, Feuer machen, gärtnern, Abenteuer erleben und vieles mehr. Rumpelhausen ist eine kleine Oase mitten in der Stadt. Schau doch mal vorbei!

Quizfrage

In welchem Stadtteil befindet sich der jüdische Friedhof?

- Buchstabenstellen / Linien:**
- Robert Koch Straße / 10
 - Kreuzstr. / 10, 14
 - Lehener Str. / 14
 - Eschholzstraße / 14
 - Drausstraße / 14
 - Vogesenstraße / 14
 - Ferdinand-Weiß-Str. / 14

- Straßenbahnhaltestellen / Linien:**
- Friedrich-Ebert-Platz / 5
 - Robert-Koch-Straße / 5
 - Technische Rathaus / 5, 3, 1
 - Eschholzstraße / 5, 3, 1
 - Hauptbahnhof / 5, 3, 1

- Staatliche Schulen:**
- 1 Engelbergerstr. 2
 - 2 Hansjakob-Realschule Wannerstr. 2
 - 3 Lortzingenschule Lortzingstr. 1

- Beratungsstellen:**
- AG Jugendberatung e.V., Engelbergerstr. 3

- Kindergärten:**
- 1 Kreuzgemeinde Kita Feinrebhallee 50
 - 2 Kita St. Elisabeth Stühlingerstr. 23
 - 3 Kita St. Klara, Klarestr. 41
 - 4 Kita St. Marien Weißtischstr. 17
 - 5 Kita Luthergemeinde Barbarastr. 1
 - 6 Kita St. Josef Breisacher Str. 119
 - 7 Kita Uniklinik Feinrebhallee 4
 - 8 Kita Kleine Bären Rennarstr. 3 & 3a
 - 9 Kita Kleine Löwen Klara-Kinder, Egonstr. 21
 - 10 Klara-Kinder, Egonstr. 21
 - 11 Klara-Kinder II Güntranstr. 21
 - 12 Uni-Kita, Agnesenstr. 4
 - 13 Mütter- & Familienzentrum Klara e.V., Mitternauerstr. 12
 - 14 St. Bernhard, Lortzingstr. 34

- Treffpunkte:**
- Spielhof Hebeschule Engelberger Str. 2
 - AKBN Arbeitskreis Behinderte - Nicht-Behinderte, Egonstr. 54
 - Letz Fez Jugendzentrum Stühlinger Ferdinand-Weiß-Str. 6b
 - Jugendtreff Brühl-Bauernbarung, Lortzingstr. 1a

- Spielflächen:**
- 1 Friedhofstraße
 - 2 Kandelsstraße
 - 3 Tennenbachstraße

- 4 Hegerstraße
- 5 Kenzinger Straße
- 6 Mächliidenstraße
- 7 Kreuzstraße / Tollplatz
- 8 Franz-Geller-Platz
- 9 Eschholzpark
- 10 Im Metzgergrün
- 11 Ferdinand-Weiß-Str.
- 12 Stühlingerplatz / Engelbergerstraße
- 13 Klarastraße
- 14 Aktivspielplatz Rumpelhausen

- Außenstellen der Musikschule Freiburg:**
- Hebeschule Engelbergerstr. 2
 - Kita St. Elisabeth Stühlingerstr. 23

- Polizei:**
- Polizeiposten Stühlinger Klarastr. 71a
 - Tel.: 29 08 80

- Kliniken:**
- Universitätsklinikum Hugstetter Str. 55
 - Kinderklinik Mathildenstr. 1

- Kirchen:**
- Heilig-Geist-Kirche, rk. Hugstetter Str. 55
 - St. Joseph, rk. Breisacher Str. 119
 - Lutherkirche, ev. Friedrich-Ebert-Platz
 - Kreuzkirche, ev. Feinrebhallee 50
 - Herz-Jesu-Kirche, rk. Klarastr. 63
 - Neupostolische Kirche, Stürzelstr. 13

- mobile:**
- Fahrradstation & Mobilitätszentrale Wenzingerstr. 15
 - Vereinsclub Deutschland (VCD)
 - Naturerlebnispfad für alle Naturerlebter

- Musikischer Gebetsraum:**
- Islamisches Zentrum Hugstetter Str. 36
 - Hugstetter Str. 36

- Theater und Kunst:**
- AAK im E-Work (CEW) Eschholzstraße 77

- Spielmobil:**
- an unterschiedlichen Plätzen im Stühlinger
 - www.spielmobil-freiburg.de

- Bolplätze:**
- Klarastraße
 - Im Metzgergrün
 - Ferdinand-Weiß-Str. 1
 - Kenzinger Straße